

1 Vývoj struktury subjektů hospodařících v zemědělství

Struktura subjektů hospodařících v zemědělství prošla v důsledku politických změn v devadesátých letech minulého století zásadní proměnou. Z velkých zemědělských podniků vznikla řada menších subjektů několika typů právních forem. Nedošlo však k úplnému rozdrobení zemědělské výroby na převážně rodinné farmy charakteristické pro většinu států Evropské unie. Průměrná výměra podniku byla v naší republice nejnižší v roce 2000 (66,6 ha). V posledních letech se farmy opět zvětšují a snižuje se jejich počet, v roce 2005 jich bylo v porovnání s rokem 2000 téměř o 22 % méně. Podle výsledků posledního strukturálního šetření dosahuje průměrná výměra zemědělského podniku v ČR 84,2 ha, což je jednoznačně nejvyšší průměrná výměra v rámci celé Evropské unie (průměr Evropské unie je 15,8 ha).

Podle výsledků šetření v roce 2005 obhospodařovali aktivní zemědělci 3,558 mil. ha zemědělské půdy. Proti roku 2003 se tato výměra snížila o 1,7 %. Snížení výměry obhospodařované zemědělské půdy souvisí s úbytkem zemědělského půdního fondu zejména ve prospěch investiční výstavby komunikací, bytů, průmyslových a logistických center v zázemí velkých měst, ale také s dotační politikou státu vedoucí zemědělce například k zalesňování pro tyto účely vhodné zemědělské půdy.

Významným třídícím hlediskem při posuzování zpravodajských jednotek v rámci prováděných Strukturálních šetření v zemědělství je jejich právní forma.

Tab.1 Struktura hospodařících subjektů v zemědělství za období 2000 – 2005

	Ukazatel	AGC 2000		FSS 2003		FSS 2005		Index 2005/2003
		abs.	podíl v %	abs.	podíl v %	abs.	podíl v %	
Hospodařící subjekty celkem	počet	54 158	100,0	54 071	100,0	42 252	100,0	78,1
	výměra ha	3 607 572	100,0	3 618 920	100,0	3 557 791	100,0	98,3
	prům. výměra	66,6	x	66,9	x	84,2	x	125,9
v tom hlavní právní formy: podniky fyzických osob	počet	51 473	95,0	51 287	94,9	39 419	93,3	76,9
	výměra ha	952 082	26,4	1 009 078	27,9	1 041 454	29,3	103,2
	prům. výměra	18,5	x	19,7	x	26,4	x	134,1
podniky právnických osob	počet	2 685	5,0	2 784	5,1	2 833	6,7	101,8
	výměra ha	2 655 490	73,6	2 609 842	72,1	2 516 336	70,7	96,4
	prům. výměra	989	x	937,4	x	888,2	x	94,8
z nich obchodní společnosti	počet	1 859	3,4	2 069	3,8	2 154	5,1	104,1
	výměra ha	1 562 790	43,3	1 657 363	45,8	1 634 490	45,9	98,6
	prům. výměra	840,7	x	801,0	x	758,8	x	94,7
z nich spol.s ruč.omezeným	počet	1 264	2,3	1 400	2,6	1 493	3,5	106,6
	výměra ha	773 549	21,4	769 712	21,3	785 576	22,1	102,1
	prům. výměra	612,0	x	549,8	x	526,2	x	95,7
akciové společnosti	počet	559	1,0	627	1,2	622	1,5	99,2
	výměra ha	773 901	21,5	870 111	24	834 436	23,5	95,9
	prům. výměra	1 384,4	x	1 387,7	x	1 341,5	x	96,7
družstva	počet	741	1,4	631	1,2	584	1,4	92,6
	výměra ha	1 059 451	29,4	917 936	25,4	848 797	23,9	92,5
	prům. výměra	1 429,8	x	1 454,7	x	1 453,4	x	99,9

Počet podniků právnických osob se proti roku 2003 nepatrně zvýšil. Nicméně jimi obhospodařovaná výměra klesla o 3,6 %, takže průměrná výměra těchto podniků se zmenšila o 5,2 % (o 49,2 ha) na 888,2 ha. Přesto podniky právnických osob zaujímají stále více než dvě třetiny obhospodařované zemědělské půdy (70,7 %).

Dále v průběhu pěti let v rámci podniků právnických osob došlo k změnám mezi hlavními právními formami. Úbytek družstev je kompenzován nárůstem obchodních společností, převážně pak společnostmi s ručením omezeným. Zatímco v roce 2000 hospodařilo 741 družstev na 29,4 % celkové výměry zemědělské půdy, v roce 2005 to už bylo jen 584 družstev s podílem na celkové výměře zemědělské půdy 23,9 %. Družstva mají tradičně nejvyšší (1 453,4 ha) průměrnou výměru obhospodařované půdy. Vysokou výměru půdy mají také akciové společnosti (v průměru 1 341,5 ha).

Opačná situace byla zaznamenána u podniků fyzických osob. Jejich počet se oproti roku 2003 výrazně snížil (o 23,1 %). Hlavním důvodem snížení počtu těchto podniků je nedosažení prahových hodnot stanovených pro Strukturální šetření či ukončení činnosti pro přísnější legislativní a administrativní požadavky kladené na zemědělce. Pokles počtu podniků fyzických osob měl za následek nárůst průměrné výměry farmy v této kategorii v porovnání s rokem 2003 o 34,7 % (o 6,7 ha). Mírný nárůst byl zaznamenán i u podílu obhospodařované zemědělské půdy – o 3,2 %.